

Učinkovitost Uredbe o postopkih v sporih majhne vrednosti in analiza predvidenih novosti po predlogu o spremembi uredbe

TJAŠA IVANC

Povzetek

Ta prispevek obravnava evropski postopek v sporu majhne vrednosti, ki je prvi uvedel kontradiktorni postopek, s ciljem poenostavitve in pospešitve reševanja sporov s čezmejnim elementom in znižanjem stroškov. Evropski postopek majhne vrednosti je alternativni postopek, kar omogoča strankam, da se odločijo bodisi za postopek na podlagi zakonov držav članic ali za nadnacionalni postopek. Gre za evropski instrument, ki omogoča medsebojno priznanje sodnih odločb v civilnih zadevah in izvršitev sodnih odločb v državah članicah z izključitvijo eksekvature. Uredba št. 861/2007 o postopkih v sporih majhne vrednosti predvideva pisen postopek na podlagi standardnih obrazcev, pospešuje uporabo modernih komunikacijskih tehnologij in določa minimalne procesne standarde za varstvo pravic. Kljub prednostim pa so sodišča s tem postopkom v državah članicah slabo seznanjena. Avtorica predstavi normativni in empirični vidik Uredbe št. 861/2007 ter izpostavi trenutne slabosti, zaradi katerih uporaba tega nadnacionalnega postopka v praksi ni zaživel, kot je bilo pričakovano ob njenem sprejetju.

Ključne besede: • civilno procesno pravo • evropski postopek majhne vrednosti • civilne zadeve • Uredba (ES) št. 861/2007 • predlog sprememb uredbe Sveta (ES) št. 861/2007 • primerjalno pravo

KONKTAKTNI NASLOV: Dr. Tjaša Ivanc, docentka, Pravna fakulteta Univerza v Mariboru, Mladinska ulica 9, SI-2000 Maribor, Slovenija, e-pošta: tjasa.ivanc@um.si

ISSN 1855-7147 Tiskana izdaja / 1855-7155 Spletna izdaja © 2014 LeXonomica (Maribor)

UDK: 347.91:339.923:061.1EU

JEL: K41

Na svetovnem spletu dostopno na <http://www.lexonomica.com>

The Effectiveness of the Regulation Establishing a European Small Claims Procedure and the Analysis of Foreseen Novelties under the Proposal for Amendments of the Regulation

TJAŠA IVANC

Abstract

This paper deals with a European small claims procedure, which was the first to introduce the adversarial principle with the objective to simplify and speed up the settlement of disputes with cross-border elements and to reduce costs. European small claims procedure is an alternative proceeding, which allows customers to opt for either procedure under the national laws of the Member States or supranational procedures. This is a European instrument that allows mutual recognition of judgments in civil matters and enforcement of judgments in the Member States with the exclusion of the *exequatur*. Regulation no. 861/2007 on the procedure for Small Claims provides written procedure on the basis of standard forms promotes the use of modern communication technologies and lays down minimum standards for the protection of procedural rights. Despite the advantages, there are courts in the Member States which are hardly aware of this procedure. The author presents normative and empirical aspects of the Regulation no. 861/2007 and highlights current weaknesses, which are the reason that the use of this transnational procedure in practice did not come to life as expected after the regulation was adopted.

Keywords: • civil procedure law • European law • European small claims procedure • civil matters • Regulation (EC) No. 861/2007 • proposal for amendments of the Regulation (EC) No. 861/2007 • comparative law

CORRESPONDENCE ADDRESS: Dr. Tjaša Ivanc, assistant professor, Faculty of Law, University of Maribor, Mladinska ulica 9, SI-2000 Maribor, Slovenia, e-mail: tjasa.ivanc@um.si

ISSN 1855-7147 Print / 1855-7155 On-line © 2014 LeXonomica (Maribor)

UDC: 347.91:339.923:061.1EU

JEL: K41

Available on-line at <http://www.lexonomica.com>

1. Uvod

Večina uredb EU s področja mednarodnega zasebnega prava¹ predstavlja »klasične« uredbe, ki vključujejo odgovore na vprašanja glede mednarodne pristojnosti, kolizijskih norm, priznanja in izvršitve sodnih odločb, pravne pomoči, dokazovanja, vročanja dokumentov itd. Njihov primarni namen je uskladitev nacionalnih postopkov v čezmejnih primerih in ne harmonizacija procesnih pravil.²

Nacionalni civilni postopki najpogosteje niso primerni za uveljavitev terjatev s čezmejnimi elementom, saj za stranke predstavljajo visoke stroške in so lahko dolgotrajni.³ Po zadnjih dostopnih podatkih,⁴ ki jih je objavila Evropska komisija, državljani držav članic niso pripravljene sprožiti sodnih postopkov v drugi državi članici zaradi spora s čezmejnimi elementom, še posebej, če spor ne dosega 2.000,00 EUR.⁵

Številne države članice so sicer v svojih pravnih sistemih uredile poenostavljene postopke za spore majhne vrednosti, vendar pa so pogoji za takšne posebne postopke različni in se nanašajo na različne meje dovoljenih spornih vrednosti, vrste sporov, za katere so takšni postopki dopustni, kot tudi na sama postopkovna pravila v različnih državah članicah.

¹ Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 12, 16. 1. 2001, str. 1–23, s kasnejšimi spremembami; v nad.: Bruseljska uredba I), Uredba (ES) št. 1393/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2007 o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah (vročanje pisanj) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1348/2000 (UL L 324, 10. 12. 2007, str. 79–120) in Uredba Sveta (ES) št. 1206/2001 z dne 28. maja 2001 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah (UL L 174, 27. 06. 2001, str. 1–24 s kasnejšimi spremembami).

² Običajno se tudi bistveno ne razlikujejo od bilateralnih ali multilateralnih konvencij na področju mednarodnega procesnega prava.

³ Po podatkih, pridobljenih s strani držav članic, znašajo stroški postopka, kjer je vrednost spornega predmeta 2.000 EUR, v razponu med 520 EUR do 5.400 EUR. Končno poročilo: Evropska komisija, Deloitte (2013), Assessment of the socio-economic impacts of the policy options for the future of the European Small Claims Regulation, No. RTD-L05-2010, Final Report (Belgium), [http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_report_ia_en.pdf], str. 52 (obiskano: 28. 5. 2014; v nad.: Evropska komisija, Deloitte (2013)).

⁴ Študija: Evropska komisija (2013) Eurobarometer 395 »European Small Claims Procedure Report [http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_395_en.pdf], str. 38 (obiskano: 28. 5. 2014).

⁵ Študija je zaobsegla več kot 26.700 anketirancev iz 26 držav članic. Več kot polovica anketirancev je odgovorila, da bi bili pripravljene sprožiti sodni postopek zoper subjekt, ki je v njihovi državi članici in če spor ne presega 2.000,00 EUR. Nasprotno pa je samo tretjina anketirancev pripravljena začeti sodni postopek v svoji državi članici, če je nasprotna stranka iz druge države članice.

Harmonizacija in unifikacija civilnih postopkov je potrebna iz različnih razlogov. Ne glede na to, da lahko stranke izberejo pristojno sodišče, ki bo vodilo postopek v skladu s postopkovnimi pravili, ki so po njihovem mnenju najprimernejša (forum shopping), takšna pot vedno ni možna. Na eni strani namreč nacionalne ureditve določajo obveznost začeti postopek pred sodišči posebne (izključne) pristojnosti (npr. forum rei sitae), po drugi strani pa izbira foruma včasih ne bo primerna tudi zaradi stroškovnih vidikov. Posledice navedenega se odražajo v tem, da se državljani vzdržijo nakupovanja določenih dobrin zunaj pristojnostih domačih sodišč zaradi splošno zaznanih problemov, če bi bili postopki v drugi državi v primeru spora nujni.

Eden od razlogov za večji globalni interes na področju primerjalnih analiz civilnih postopkov je v preteklih poskusih⁶ harmonizacije civilnega postopka (van Rhee, 2012: 49). Ti poskusi so danes realizirani ne samo v okviru pravosodnega sodelovanja s sprejetjem novih instrumentov, temveč tudi z zavedanjem pomembnosti učinkovite implementacije evropskega prava s strani sodišč v državah članicah.

Na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah v Evropski Uniji je drugačen pristop zaznati v treh uredbah (»uredbe druge generacije«⁷), instrumentih, ki so kot prvi vzpostavili avtonomne evropske postopke in predstavljajo velik napredek na področju evropskega procesnega prava. Omogočajo pospešitev in poenostavitev postopkov ter večjo stroškovno učinkovitost. Teorija (Hess, 2010) poudarja, da so instrumenti sprejeli inovativne koncepte procesnega prava, ki lahko služijo tudi kot model za reforme nacionalnih ureditev.⁸

⁶ Pomemben predlog za harmonizacijo nacionalnih ureditev civilnih postopkov je bil izdelan s strani Stormove skupine pred dvajsetimi leti. Osnovna ideja delovne skupine je bila v izdelavi evropske direktive, ki bi poenotila in posodobila nekatere temeljne dele civilnih postopkov v državah članicah. Veliko predlogov Stormove skupine se danes odraža v novih EU instrumentih na področju civilnega sodelovanja (Hess, 2012: 164).

⁷ Gre za uredbe, ki so ukinile potrebo po izvedbi postopka v državi izvršbe, v katerem bi se preizkušalo, ali sodba, izdana v drugi državi članici, izpolnjuje pogoje za njeno učinkovanje v državi izvršbe (Galič, Betetto, 2011: 21).

⁸ Kot primer je v literaturi (Hess, 2012: 163) izpostavljena Direktiva 2008/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 136, 24. 5. 2008, str. 3–8), ki je omejena zgolj na čezmejne zadeve, zaradi česar je v praksi redko uporabljiva. Kljub čezmejnemu značaju, lahko služi kot osnovni model za ureditev mediacijskih postopkov v nacionalnih sistemih (tč. 8 preambule Direktive 2008/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah; UL L 136, 24. 5. 2008, str. 3–8).

Prvi večji korak je tako predstavljala Uredba (ES) Evropskega parlamenta in Sveta št. 805/2004 z dne 21. aprila 2004 o uvedbi evropskega naloga za izvršbo nespornih zahtevkov⁹ (v nad.: UEIN), ki predstavlja nov pristop za priznanje in izvršitev sodnih odločitev in je instrument, ki posega tako na področje mednarodnega zasebnega prava kot tudi na področje evropskega civilnega postopka. UEIN je izključila eksekvaturu in tako omogočila prost pretok sodb, sodnih poravnav in javnih listin po vseh državah članicah brez vmesnih postopkov, ki bi jih bilo treba opraviti v državi članici izvršbe. Nadalje je določila minimalne standarde za vročanje dokumentov, vključila določbe o obvezni zagotovitvi dolžniku ustreznih informacij o zahtevku in določila minimalne standarde za pravna sredstva v izjemnih primerih (gl. člene 12–19 UEIN). Na tem mestu je potrebno še dodati, da gre za postopek, ki sicer poteka po nacionalnih pravilih, samo sodna odločba se prizna kot evropski izvršilni naslov.¹⁰

Sledili sta Uredba (ES) št. 1896/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog¹¹ (v nad.: UEPN) in Uredba (ES) št. 861/2007 Evropskega parlamenta in sveta z dne 11. julija 2007 o uvedbi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti¹² (v nad.: UESMV).¹³ UESMV je prvi instrument, ki je omogočil evropski kontradiktorni postopek. Preostali dve uredbi se namreč uporabljata za nesporne zahtevke, zato omogočata reševanje spornega razmerja, temveč sta zgolj instrumenta za izterjavo denarnih terjatev v primeru plačilne nediscipline (Galič, 2011: 169).

Cilj UESMV je poenostavitev in pospešitev sodnih postopkov ter znižanje stroškov postopkov s čezmejnim elementom na podlagi upoštevanja načel enostavnosti, hitrosti in sorazmernosti (tč. 7 preambule ESMV). UESMV zagotavlja lažje priznavanje in izvrševanje sodb izdanih v okviru evropskega postopka v sporih majhne vrednosti (tč. 8 preambule UESMV).

⁹ UL L 143, 30. 4. 2004.

¹⁰ Več o evropskem izvršilnem naslovu gl. pri Ekart, Rijavec, 2010; Galič, Betetto, 2011; Keresteš, 2005.

¹¹ Uradni list L 399, 30. 12. 2006, str. 1–32.

¹² Uradni list L 199/1, 31. 7. 2007, str. 15–39.

¹³ Evropski parlament je 16. maja 2014 sprejel Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi evropskega naloga za zamrznitev bančnih računov z namenom olajšanja čezmejnje izterjave dolgov v civilnih in gospodarskih zadevah, ki vzpostavlja nov evropski nalog, s katerim bo upnikom omogočena zamrznitev dolgovanega zneska na bančnem računu dolžnika. Novi evropski nalog upnikom dovoljuje zamrznitev sredstev na bančnih računih pod istimi pogoji v vseh državah članicah EU. Po objavi v uradnem listu bo uredba neposredno uporabljiva v vseh državah članicah, razen Veliki Britaniji in Danski. Uredba še v času pisanja ni bila objavljena v uradnem listu. Predlog uredbe je dostopen na: [http://ec.europa.eu/justice/civil/files/comm-2011-445_en.pdf].

Državljeni in podjetja v EU izkoriščajo enotni trg, zato je pomembno, da se zagotavlja varstvo pravic tudi v primerih čezmejnih transakcij.¹⁴ Zavedanje o obstoju različnih instrumentov, ki omogočajo lažjo uveljavitev terjatev v primeru, ko se dolžnik nahaja v drugi državi članici je pomembno tudi zaradi učinkovitejšega dostopa do sodnega varstva. Upnik namreč lahko za uveljavitev čezmejnne terjatve izbira med več postopki,¹⁵ vendar pa bodo stroškovni vidiki, ki se odražata tudi v vprašanju (ne)obveznega zastopanja po odvetniku, (ne)obvezna udeležba strank na glavnih obravnavah, prevajanje dokumentov in končno poznavanje tujega prava, tisti elementi, ko bodo pomembni pri odločanju, kateri izmed postopkov bo omogočal najučinkovitejšo uveljavitev upnikove terjatve.¹⁶

Poenostavljeni in hitri postopki bodo še posebej dobrodošli, kadar zahtevki ne bodo visoki in bi lahko bili čas, trud in stroški skrajno nesorazmerni z vrednostjo zahtevka. Namen prispevka je analizirati dosedanje uporabo in učinkovitost UESMV v Sloveniji in državah članicah. Pomembno je namreč vprašanje, ali je UESMV s svojimi mehanizmi izboljšala dostop do sodnega varstva. Zato bo analiziran predlog Evropske komisije, ki spreminja UESMV. Komisija je v poročilu o trenutni uporabi UESMV izpostavila, da je uredba med državami članicami premalo poznana in da se v praksi redko uporablja.

¹⁴ Po naročilu Evropske komisije je bila izdelana študija, katere namen je bil oceniti ustreznost, skladnost, uspešnost, učinkovitost in dodano vrednost ter uporabnost UESMV, kot je v veljavi danes. To poročilo zajema podrobno oceno, glavne ugotovitve in priporočila za spremembo uredbe. Študija je izhaja iz ocene, da vsako leto poteka več kot 14.7 milijona problematičnih čezmejnih transakcij, ki znašajo 2.000 EUR ali manj in vključujejo potrošnike (problematične transakcije so transakcije, glede katerih potrošnik naleteli na problem, za katerega meni, da je legitimiran za sprožitev sodnega postopka). Nadalje podatki iz študije kažejo, da so vsako leto podjetja vključena v 276.000 primerov spornih zaved s čezmejnimi elementom v vrednosti 2.000 ali manj. Podrobneje: Evropska komisija, Deloitte (2013).

¹⁵ Upnik lahko izbira med različnimi postopki za uveljavitev denarne terjatve s čezmejnimi elementom, in sicer nacionalni postopek, pri čemer bo potrebno v državi izvora še potrdilo o izvršljivosti sodne odločbe in razglasitev tujega izvršilnega naslova za izvršljivega (eksekvatura) v državi članici izvršbe; evropski postopek za izdajo evropskega izvršilnega naslova za nesporne zahtevke na podlagi sodne odločbe, izdane v nacionalnem postopku; postopek za izdajo evropskega plačilnega naloga za nesporne zahtevke; ali evropski postopek v sporih majhne vrednosti (Rijavec v Ude, 2009: 671; Ekart, Rijavec, 2010: 27).

¹⁶ Heidelbergovo poročilo (Hess, Pfeiffer, Schlosser, 2007) je pokazalo, da so pravila o pristojnosti iz Bruseljske uredbe I uporabljena samo v 1–3 % vseh civilnih postopkih v državah članicah, pravila o priznavanju in izvrševanju pa se uporabljajo bolj pogosto. Statistike za Slovenijo kažejo, da je bilo v letih od 2008 do 2012 28 evropskih plačilnih nalogov izdanih na podlagi Uredbe (ES) št. 1896/2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog. Podatke smo pridobili iz vprašalnika, ki ga je Slovenija predložila Evropski komisiji za oceno uporabnosti UEPN.

Študije,¹⁷ ki so bile izvedene na tem področju, so pokazale, kako postopek dejansko poteka in katere ukrepe je potrebno sprejeti, da bo evropski postopek v sporih majhne vrednosti še bolj učinkovit. Ena izmed pomanjkljivosti, ki jo študije izpostavljajo, je tudi pomanjkanje dostopnih statističnih podatkov o uporabnosti UESMV, kar velja tudi za Slovenijo.

Za potrebe prispevka smo sicer za Slovenijo uspeli pridobiti posamezne podatke, pri čemer pa je iz pridobljenega poročila razvidno, da so ti skromni in da ne predstavljajo vzorčne podlage za poglobljeno analizo. Vsekakor pa lahko podamo koristne zaključke in analiziramo predloge za nadaljnje izboljšanje uporabnosti evropskega postopka za spore majhne vrednosti.

2. Normativni vidik

2.1. Uvodno

Namen UESMV je poenostavitev in pospešitev reševanja čezmejnih sporov majhne vrednosti in znižanje stroškov postopka (člen 1(1) UESMV). Evropski postopek v sporih majhne vrednosti je alternativni postopek, kar pomeni, da lahko stranke za uveljavitev svojih terjatev sprožijo postopek na podlagi nacionalnih ureditev v drugih državah članicah.¹⁸ Iz navedenega sledi, da lahko upnik, v primerih, ko se lahko uporabi UESMV, še vedno odloči za nacionalni »poenostavljeni«¹⁹ postopek.

UESMV je neposredno uporabljiva in za učinkovanje ne potrebuje implementacije v nacionalne ureditve.²⁰ Kljub temu pa uredba postopka

¹⁷ Gl. ECC-Net, Small Claims Procedure Report (2012): http://ec.europa.eu/consumers/ecc/docs/small_claims_210992012_en.pdf; študija Eurobarometer 395 »European Small Claims Procedure Report (2013): http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_395_en.pdf.

¹⁸ UEPN dodaja, da lahko stranke vložijo zahtevek v skladu s pravom ene od držav članic ali s pravom EU, torej na podlagi UESMV (člen 1(2) UEPN).

¹⁹ Nekatere ureditve v državah članicah posebnega postopka v sporih majhne vrednosti ne predvidevajo, npr. Belgija, Nizozemska.

²⁰ Ne glede na neposredno uporabljivost uredb, je pomembno, da države članice preverijo, ali je nacionalna ureditev združljiva z uredbami, še posebej v primerih, ko uredbe puščajo rešitve številnih vprašanj domačim ureditvam. Za razliko od nekaterih primerjalnopravnih ureditev, ki so prilagodile notranjo procesno zakonodajo ciljem UESMV, Slovenija ni sprejela posebnih sredstev za implementacijo uredbe (Galič, Betetto, 2011: 211). Avstrija je UESMV vključila v ZPO poseben člen (§548 ZPO) »Evropski spor majhne vrednosti«, ki določa, da v primerih, ko uredba v posameznih primerih ne odredi drugače, so pravila, ki se uporabljajo za postopkovna vprašanja, pravila avstrijskega ZPO (Jelinek, 2009: 48). Za evropski postopek za spore majhne vrednosti se v Avstriji poleg izvedbenih določb §548 ZPO načeloma subsidiarno uporabijo določbe avstrijskega ZPO (Zangl, 2010: 211).

izčrpno ne ureja, zato se ob upoštevanju namena njenih določb, uporabi procesno pravo (*lex fori*) države članice, v kateri postopek poteka (člen 19 UESMV)^{21, 22}

Evropski spor majhne vrednosti se ne uporablja v civilnih in gospodarskih zadevah, v katerih imata obe stranki stalno ali običajno prebivališče v isti državi članici. Besedilo predloga²³ danes veljavne UESMV je sicer predvidevalo uporabo določb uredbe tudi za nacionalne zadeve, vendar predlog ni doživel odobritve s strani držav članic in evropskega parlamenta.²⁴

Področje uporabe je torej omejeno na čezmejne civilne in gospodarske zadeve,²⁵ v katerih ima vsaj ena od strank stalno ali običajno prebivališče v državi članici, ki ni država članica, v kateri poteka postopek (člen 3 UESMV).²⁶ UESMV ne vključuje pravil o pristojnosti, zato se uporabijo splošna pravila Bruseljske uredbe I, prav tako pa ne vključuje določbe o izključni pristojnosti, ki bi se nanašala na potrošnike, kot to velja za ureditve v UEIN (člen 6(1)(d)) in UEOP (člen 6(2)). Navedeni uredbi se namreč nanašata samo na nesporne zahtevke, pri čemer to ne velja za UESMV, kar pomeni, da bo od potrošnika odvisno ali bo prerekal pristojnost.

Če primerjamo ureditev priznanja sodnih odločb v Bruseljski uredbi I (člen 35(1)), ki izključuje priznanje sodne odločbe, če med drugim niso upoštevane določbe o pristojnosti za potrošniške pogodbe, pa so na podlagi UESMV sodne odločbe priznane in izvršljive v vseh državah članicah brez zagotavljanja posebnega varstva za potrošnika v postopku priznanja in izvršitve.²⁷

²¹ Določbe UESMV, ki napotujejo na uporabo procesnega prava države članice, v kateri teče postopek, so: člen 4(3) Začetek postopka, člen 5(7) Vodenje postopka, člen 9(1) Izvajanje dokazov, člen 17 Pravna sredstva, člen 21 Postopek izvršbe.

²² O mejah uporabnosti nacionalnih postopkovnih pravil v primeru evropskega postopka majhne vrednosti gl. Gomes, 2010.

²³ Tako v: Commission staff working document: Extended Impact Assessment on a Proposal for a Community Small Claims Instrument, COM(2005)87 final, 15.3.2005, str.12: http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2005/sec_2005_0351_en.pdf.

²⁴ Komisija je v predlogu zagovarjala stališče, da se člen 65 PES (sedaj člen 81 PDEU), ki določa, da lahko Evropska unija razvija ukrepe za pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah s čezmejnimi posledicami, ne razlaga restriktivno (Kramer, 2008).

²⁵ Člen 2 UESMV določa zadeve, za katere se uredba ne uporablja.

²⁶ Definicija čezmejne zadeve je enaka definiciji v členu 3(1) in (2) UEPN.

²⁷ Glede na to, da se spori majhne vrednosti v večini primerov nanašajo na potrošniške zadeve, bi bilo podobno varstvo v postopku priznanja in izvršitve dobrodošlo.

2.2. Spor majhne vrednosti

UESMV se uporablja v civilnih in gospodarskih zadevah s čezmejnim elementom, pri katerih vrednost zahtevka brez vseh obresti, stroškov²⁸ in izdatkov ne presega 2.000,00 EUR v času, ko pristojno sodišče prejme obrazec zahtevka. Mejna vrednost zahtevka je bila v postopku sprejemanja predloga uredbe kritizirana, saj so nekatere države članice menile, da je vrednost prenizka, druge pa, da je previsoka.²⁹

Odločilni kriterij za opredelitev spora kot spora majhne vrednosti je vrednost spornega predmeta. Zahtevki se lahko nanaša na denarne ali nedenarne terjatve, kar predstavlja pomembno razliko od postopka za izdajo evropskega plačilnega naloga, pri katerem se zahtevki lahko nanaša samo na denarne terjatve.³⁰

V povezavi s predvideno vrednostjo predmeta so pomembna tudi pravila, ki jih UESMV predvideva za nasprotno tožbo. Institut nasprotne tožbe je potrebno razlagati v okviru pomena iz člena 6(3) Bruseljske uredbe I. Nasprotna tožba je tožba, ki izhaja iz iste pogodbe ali dejstev, na katerem je temeljila prvotna tožba, pred sodiščem, kjer je v teku prvotni postopek. Prvotni predlog danes veljavne UESMV je predvideval, da se bo v primerih, ko zahtevki v nasprotni tožbi presega 2.000,00 EUR, nasprotna tožba obravnavala le, če izhaja iz istega pravnega razmerja in če sodišče presodi, da je primerno da nadaljuje postopek v skladu z UESMV (člen 4(2) predloga UESMV). Sprejeta ureditev nasprotno določa, da če nasprotna tožba presega vrednost 2.000,00 EUR zahtevki in nasprotna tožba ne potekata v evropskem postopku v sporih majhne vrednosti, ampak se obravnavata v skladu z ustreznim procesnim pravom, ki se uporablja v državi članici, v kateri teče postopek (člen 5(7) UESMV).

²⁸ Kar pa ne pomeni, da sodišče ne bo dosodilo obresti in stroškov. Ocena vrednosti spornega predmeta je odvisna od nacionalnih postopkovnih pravil v državi članici, v kateri odloča pristojno sodišče (Nunner-Krautgasser, 2011: 136).

²⁹ V večini držav članic je mejna vrednost v nacionalnih poenostavljenih postopkih med 2.000,00 in 5.000,00 EUR. V poročilu (Impact assessment) je bilo izpostavljeno, da je upravičeno predvidevati, da bo povprečna vrednost zahtevka, če bo meja določena do vrednosti 2.000,00 EUR, znašala 1.000,00 EUR. Evropska komisija (2005) Extended Impact Assessment, COM(2005)87 final (Bruselj), [http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2005/sec_2005_0351_en.pdf].

³⁰ Pri nedenarnih terjatvah je treba sporni predmet izraziti v denarju, pri čemer je odločilna vrednost v trenutku, ko sodišče prejme zahtevek na obrazcu. V literaturi so izpostavljena različna stališča, ali uredba dopušča vložitev samo dajatvenih ali tudi ugotovitvene in oblikovalne zahtevke. Večinsko stališče je, da UESMV zajema tudi ugotovitvene in oblikovalne zahtevke (Hau, 2013: 215; Ekart, Rijavec, 2010: 298; Galič, Betetto, 2011: 214).

2.3. Ključne značilnosti postopka

UESMV zagotavlja minimalne pogoje in procesna pravila za potek evropskega postopka majhne vrednosti. Zagotavljanje poenostavitve postopka se kaže predvsem v značilnostih, ki omogočajo nižje pravdne stroške in pospešitev konkretnega postopka.

Postopek se načeloma vodi v pisni obliki (člen 5(1) UESMV) z obvezno uporabo standardnih obrazcev. Glavna obravnava se izvede samo, če sodišče meni, da je izvedba nujna ali če stranka to zahteva (člen 5(1) UESMV).³¹ Sodišče lahko zahtevo stranke tudi zavrne, če meni, da z vidika okoliščin zadeve glavna obravnava očitno ni potrebna za pošteno vodenje postopka.³² Sodišče je dolžno razloge za zavrnitev pisno utemeljiti, pri čemer strankam ni dovoljena posebna pritožba.

V okviru glavnih obravnjav in izvajanja dokazov UESMV spodbuja rabo moderne komunikacijske tehnologije v skladu z nacionalno ureditvijo v državah članicah (člena 8 in 9 UESMV).³³ Pomembno značilnost evropskega postopka majhne vrednosti predstavljajo posebna pravila za izvajanje dokazov. Sodišče je namreč pristojno, da določi načine izvajanja dokazov in obseg dokazov, ki so potrebni za sodbo. Sodišče si mora prizadevati, da bo odločitev glede izvajanja dokazov temeljila na načelu enostavnosti, hitrosti in sorazmernosti. Sodišče lahko dopusti izvajanje dokazov s pisnimi izjavami prič, strokovnjakov ali strank. Če je to potrebno za sodbo, lahko sodišče lahko zasliši pričo ali izvedenca. Pri tem sodišče upošteva načelo ekonomičnosti (člen 9 UESMV).

Zastopanje po odvetniku ni obvezno (člen 10 UESMV), je pa strankam treba zagotoviti pomoč pri izpolnjevanju obrazcev. Praktična pomoč, ki bi morala biti na voljo strankam, bi morala vključevati tehnične informacije v zvezi z

³¹ O problematiki omejenega načela javnosti in ustnega zaslišanja v evropskem postopku spora majhne vrednosti in posledično vprašanju (ne)skladnosti z zahtevami Evropske konvencije o človekovih pravicah gl. podrobneje pri Nunner-Krautgasser, Anzenberger, 2012.

³² Predlog uredbe je določal, da je ustna obravnava dopustna, če sodišče meni, da je nujna, pri čemer bi moralo sodišče pri odločitvi upoštevati zahteve oz. želje strank glede izvedbe ustne obravnave. Evropska komisija (2005) Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a European Small Claims Procedure (Bruselj) [http://euzpr.eu/eudocs/01prozessr/10zivilhandelsr/40egbagatellvo/egbagatellvo-115-rat_15054-05_en.pdf].

³³ Zakon o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/2007 (ZPP-UPB), 45/2008, 45/2008, 57/2009, 12/2010, 50/2010, 107/2010, 75/2012, 40/2013 in 10/2014; v nad.: ZPP) v 114.a členu predvideva možnost, da se s soglasjem strank, narok ali izvedba dokazov opravi s pomočjo videokonference.

razpoložljivostjo in izpolnjevanjem obrazcev (tč. 21 preambule UESMV).³⁴ Informacije o postopkovnih vprašanjih lahko v skladu z nacionalno zakonodajo daje tudi sodno osebje. Stranke niso dolžne podati pravne kvalifikacije zahtevka. Kadar je to primerno, si sodišče mora prizadevati za sklenitev poravnave med strankama (člen 12 UESMV).

UESMV določa tako roke za opravljanje procesnih dejanj kot tudi instruktorske roke za sodišče. Ker je njen cilj poenostaviti in pospešiti sodne postopke v čezmejnih sporih majhne vrednosti, bi moralo sodišče ukrepati čim prej tudi, ko za določeno fazo postopka ni predpisan rok (tč. 23 Preambule UESMV). Če v izjemnih okoliščinah sodišče ne more spoštovati rokov, ki so določeni za procesna dejanja, mora dejanja opraviti v najkrajšem možnem času (člen 14(3) UESMV). Hkrati z določitvijo roka mora sodišče stranko obvesti, kakšne posledice lahko ima zanjo zamuda roka. V izjemnih okoliščinah lahko sodišče, z namenom zagotavljanja varstva pravic strank, podaljša roke, in sicer: rok za dopolnitev in popravo tožbe, rok za odgovor na tožbo oz. nasprotno tožbo ter rok za navedbo ali obrazložitev nadaljnjih podrobnosti o zahtevku (člen 14(2) UESMV). Za računanje rokov po UESMV se uporablja Uredba Sveta (EGS, Euratom) št. 1182/71 z dne 3. junija 1971 o določitvi pravil glede rokov, datumov in iztekov rokov.³⁵

2.4. Potek postopka

Evropski postopek v sporih majhne vrednosti se začne z izpolnitvijo zahtevka na standardnem obrazcu A iz priloge I UESMV, ki ga stranka pošlje pristojnemu sodišču. V Sloveniji so za izdajanje sodb v evropskem postopku v sporih majhne vrednosti pristojna okrajna sodišča za civilne zadeve (30. člen ZPP) in okrožna sodišča za gospodarske zadeve (32. člen ZPP). Slovenija je Evropski komisiji sporočila,³⁶ da so dopustni načini sporočanja oz. vložitve zahtevka na obrazcu vsi načini komunikacije, torej pošiljanje po pošti, po elektronski pošti, z uporabo sredstev komunikacijske tehnologije.³⁷ Na enega izmed izbranih načinov stranka izroči zahtevek neposredno sodišču ali se vloži po osebi, ki opravlja posredovanje vlog kot poslovno dejavnost (105.b. člen ZPP). Obrazec zahtevka, odgovor, vsak nasprotni zahtevek, vsak odgovor na nasprotni zahtevek in vsak opis ustreznih dokaznih listin se

³⁴ Na uradni spletni strani »Sodstvo Republike Slovenije« je dostopen samo obrazec A, pri čemer pa spletna stran ne podaja osnovnih informacij o postopku. Dostopno na [http://www.sodisce.si/sodni_postopki/obrazci/2010073015074877/].

³⁵ UL L 124, 8. 6. 1971, str. 1–2.

³⁶ Podatki, ki jih sporočijo države članice v skladu s členom 25 UESMV, so dostopni na http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolide_sl_861.pdf.

³⁷ Vložitev tožbe po elektronski pošti trenutno v Sloveniji še ni možna.

posredujejo v jeziku ali v enem od jezikov sodišča (slovenščina in na območjih narodnih skupnosti madžarščina in italijanščina).

Če kakšna druga listina ni v jeziku postopka, lahko sodišče zahteva prevod te listine le, če se prevod zdi potreben za izdajo sodbe. Nasprotna stranka ima pravico zavrniti listine, ki ni v nobenem od naslednjih jezikov: uradnem jeziku države članice naslovnice ali, če je v državi članici več uradnih jezikov, v uradnem jeziku ali v enem izmed uradnih jezikov kraja, kjer naj se opravi vročitev ali kamor se dokument pošlje ali jeziku, ki ga naslovník razume. Sodišče mora o tem obvestiti drugo stranko, da zagotovi prevod te listine (člen 6 UESMV).

Obrazec A mora vključevati opis dokazil v podporo zahtevku, po potrebi pa so mu priložene ustrezne dokazne listine. Obrazcu zahtevka bi morale biti po potrebi priložene ustrezne dokazne listine. Vendar lahko tožeča stranka, kadar je ustrezno, predloži tudi nadaljnje dokaze med postopkom in enako veljati tudi za odgovor tožene stranke (tč. 12 preambule UESMV).³⁸ Po prejemu pravilno³⁹ izpolnjenega obrazca zahtevka sodišče izpolni del I standardnega obrazca za odgovore C iz priloge III. Sodišče izvod obrazca zahtevka in dokaznih listin, kjer je to ustrezno, skupaj z izpolnjenim obrazcem za odgovore v 14 dneh po prejemu obrazca zahtevka vroči toženi stranki. Tožena stranka mora podati odgovor v 30 dneh od vročitve obrazca zahtevka in obrazca za odgovore, tako da izpolni del II standardnega obrazca za odgovore C in po potrebi doda ustrezne dokazne listine ter vlogo vrne sodišču ali na drug primeren način brez uporabe obrazca za odgovore (člen 5(3) UESMV). Sodišče pošlje kopijo odgovora, skupaj z vsemi ustreznimi dokaznimi listinami v 14 dneh od prejema odgovora tožene stranke sodišče, tožeči stranki (člen 5(4) UESMV). Če tožena stranka v svojem odgovoru trdi, da vrednost nedenarnega zahtevka presega 2.000,00 EUR, sodišče v 30 dneh po tem, ko je odgovor poslan tožeči stranki, odloči, ali zahtevk sodi na področje uporabe te uredbe (člen 5(5) UESMV). Če sodišče v roku ne prejme odgovora zadevne stranke, izda sodbo o zahtevku ali nasprotni tožbi⁴⁰ (člen 7(3) UESMV). Če sodišče prejme odgovor v 30 dneh od prejema odgovora tožene ali tožeče stranke, ki je bil vložen v roku, izda sodbo ali pa izvede eno izmed naslednjih procesnih dejanj:

- od strank zahteva nadaljnje podrobnosti o zahtevku v določenem roku, ki ne presega 30 dni;

³⁸ Za razliko od ureditve spora majhne vrednosti v ZPP (451. člen), UESMV ne ureja prekluzij pri predlaganju novih dokazov.

³⁹ S standardnim obrazcem B sodišče pozove stranko na dopolnitev ali popravek obrazca zahtevka ali predložitev dodatnih podatkov ali listin, ali pa da vlogo umakne, pri čemer v ta namen določi rok.

⁴⁰ Izdaja zamudne sodbe v UESMV ni predvidena.

- izvaja dokaze (člen 9 UESMV);
- povabi stranke na glavno obravnavo, ki se izvede v 30 dneh po vabilu.

Sodišče izda sodbo v 30 dneh po morebitni glavni obravnavi ali po prejemu vseh podatkov, potrebnih za izdajo sodbe. Sodišče brez dodatnih stroškov na zahtevo stranke izda obrazec v zvezi s sodbo v evropskem postopku v sporih majhne vrednosti, pri čemer uporabi standardni obrazec D iz Priloge IV.⁴¹ Da bi pospešili izterjavo v sporih majhne vrednosti, je sodba izvršljiva ne glede na možnost vložitve pravnega sredstva in brez pogoja pologa varščine (tč. 25 preambule UESMV).

Kadar stranka vloži pravno sredstvo zoper sodbo, lahko pristojno sodišče v državi članici izvršbe na zahtevo stranke, proti kateri je vložena izvršba, bodisi omeji postopek izvršbe na zaščitne ukrepe, pogojuje izvršbo s predložitvijo jamstva, ki ga samo določi, ali v izjemnih okoliščinah prekine postopek izvršbe (člen 25 UESMV). UESMV ne vsebuje poenotenih pravil glede pravnih sredstev. Tako se dopustnost, roki in postopkovna pravila določajo v skladu s nacionalnimi pravili in na podlagi uredbe so države članice je v tej dolžne obvestiti Komisijo o teh podatkih. Slovenski ZPP predvideva v sporih majhne vrednosti možnost pritožbe v 8-ih dneh od vročitve sodbe, ki se vloži pri sodišču, ki je izdalo sodbo na prvi stopnji (okrajno sodišče; 342. člen ZPP) in v gospodarskih zadevah v 8-ih dneh od vročitve sodbe (458. in 480. člen ZPP) pri okrožnem sodišču na prvi stopnji (342. člen ZPP).⁴²

UESMV pa predvideva minimalne standarde za avtonomni preskus sodbe, na podlagi katerih se toženi stranki omogoča, da v primerih, ko ji ni bila zagotovljena pravica do izjave oz. ni mogla ugovarjati zahtevku, zahteva ničnost sodbe izdane v sporih majhne vrednosti (člen 18 UESMV).⁴³

2.5. Priznanje in izvršitev

V okvir poenostavitev, ki jih zagotavlja UESMV, spada tudi neposredna izvršljivost sodb v drugih državah članicah. Odločba, izdana v državi članici v evropskem postopku v sporih majhne vrednosti, se prizna in izvrši v drugi

⁴¹ Obrazec predstavlja neke vrste potrdilo o izvršljivosti, ki služi le za namene izvršbe v tujini (Ekart, Rijavec, 2010: 306).

⁴² Revizija ni mogoča, omogočeni pa sta zahteva za varstvo zakonitosti in obnova postopka.

⁴³ Ureditev v členu 18 UESMV je podobna ureditvi v UEPN (člen 20 – Ponovna preučitev v izrednih primerih) in UEIN (člen 19 – Minimalni standardi za pravno sredstvo v izjemnih primerih).

državi članici brez potrdila o izvršljivosti in brez vsakršne možnosti nasprotovanja njenemu priznanju (člen 20 UESMV). Sodba bo v drugih državah članicah izvršljiva ne glede na možna pravna sredstva dolžnika. Določbe UESMV o priznanju in izvršitvi sodnih odločbe so enake pravilom, ki jih glede priznanja in izvršitve določata UEIN in UEPN (členi 20, 21, 23 UEIN in členi 19, 21, 22 UEPN).

Stranka, ki bo zahtevala izvršbo, mora pristojnemu sodišču v državi članici izvršbe predložiti kopijo sodbe, zaradi dokaza njene pristnosti; in kopijo potrdila o sodbi na standardnem obrazcu D iz člena 20(2)⁴⁴ ter na zahtevo sodišča tudi uradni prevod tega obrazca (člen 21(2) UESMV).

Postopek izvršbe ureja nacionalno pravo države članice izvršbe. Vsaka sodba, izdana v evropskem postopku v sporih majhne vrednosti, se izvrši pod istimi pogoji kot sodba, izdana v državi članici izvršbe (člen 21(1) UESMV). Stranki, ki zahteva izvršbo v drugi državi članici, ni treba imeti pooblaščenca ali poštnega naslova v državi članici naslova (člen 21(3) UESMV). UESMV prepoveduje, da bi se od stranke, ki je tuj državljan ali nima stalnega prebivališča ali bivališča v državi članici izvršbe in ki zaprosi za izvršbo sodbe v drugi državi članici, zahtevala varščina, jamstvo ali pologa (člen 21(4) UESMV).

Poleg pravnih sredstev, ki jih predvideva pravo države članice izvršbe, ima tožena stranka kot dolžnik možnost predlagati bodisi odklonitev izvršbe (razlog ne bis in idem; člen 22 UESMV) bodisi prekinitvev oz. omejitev izvršbe (člen 23 UESMV).

3. Empirični vidik

Nacionalni poenostavljeni postopki se, v smislu zgornje meje vrednosti zahtevka in dosežene poenostavitve postopkov, med državami članicami precej razlikujejo.⁴⁵ Največje težave, s katerimi se srečujejo stranke v zadevah s čezmejnimi elementom, če postopki potekajo v drugi državi članici, predstavljajo nepoznavanje tujega procesnega prava in posledično zastopanje po odvetniku, potreba po prevajanju listin in tolmačenju na glavnih

⁴⁴ Sodišče na zahtevo stranke brez dodatnih stroškov izda obrazec v zvezi s sodbo v evropskem postopku v sporih majhne vrednosti, pri čemer uporabi standardni obrazec D iz Priloge IV.

⁴⁵ Npr. Španija predvideva zgornjo mejo vrednosti zahtevka 6000 EUR, Portugalska 15.000 EUR, Poljska 24.000 EUR, Švedska 2.470 EUR. Podatki nacionalnih poročil v okviru evropskega projekta »Poenostavljena izterjava denarnih obveznosti v EU«, Pravna fakulteta Maribor.

obravnavah, dodatni potni stroški zaradi udeležbe na glavni obravnavi v drugi državi članici, izvajanje dokazov v drugi državi članici itd. Vse navedeno vodi k višjim stroškom in daljšemu trajanju sodnih postopkov.

UESMV je bila sprejeta na podlagi dejstva, da se problemi pri reševanju sporov majhne vrednosti zaostrijo, če gre za spore s čezmejnimi elementom. Kljub koristim, ki so bile uvedene z UESMV, se je v obdobju njene uporabe izkazalo, da je še vedno nepoznana in se premalo uporablja.⁴⁶

Za potrebe prispevka smo pridobili podatke glede uporabnosti evropskega postopka majhne vrednosti v Sloveniji.⁴⁷ Iz poročila za Slovenijo sledi, da je bilo med leti 2009 in 2012 vloženih samo 9 obrazcev zahtevka za začetek postopka v skladu s členom 4 UESMV in da sta bili v istem obdobju na podlagi UESMV izdani le dve sodbi, pri čemer so postopki trajali v povprečju 4,3 mesece.⁴⁸ Podatki za Slovenijo tudi kažejo, da v postopek izvršbe v Sloveniji še ni bila predložena nobena sodba, izdana v drugi državi članici.

Uporaba evropskega postopka majhne vrednosti je v državah članicah precej omejena. Poleg tega obstajajo precejšnje razlike med državami članicami: število primerov, zabeleženih v posameznih državah na letni ravni, se giblje med 1 (Malta, 2009) in 332 (2011, Nemčija).

Da bi ocenila trenutno uporabo evropskega postopka majhne vrednosti po vsej Evropski uniji, je Evropska komisija na podlagi vprašalnika zbrala podatke za vse države članice.⁴⁹ V skladu z dostopnimi podatki se zdi, da je Španija registrirala največje število zahtevkov v evropskih sporih majhne vrednosti (od 2010 do 2012 3391 zahtevkov). Število vlog je tudi v Veliki Britaniji, Avstriji, Nemčiji, Franciji in na Slovaškem relativno visoko. Nasprotno pa Portugalska, Bolgarija, Malta in Slovenija zaostajajo za

⁴⁶ Študija, ki je bila opravljena, je pokazala, da je 53 % sodišč v vseh državah članicah seznanjenih o obstoju UESMV. EEC-Net (2012) European Small Claims Procedure Report, [http://ec.europa.eu/consumers/ecc/docs/small_claims_210992012_en.pdf], str. 17. Raziskava, ki je bila izvedena po naročilu Evropske komisije v vseh državah v času med 17. novembrom in 2. decembrom 2012 o seznanitvi potrošnikov z nacionalnimi postopki v sporih majhne vrednosti in z evropskim postopkom majhne vrednosti, je izpostavila, da je le 12 % od vseh anketiranih slišalo za UESMV in samo 1 % od teh je evropski postopek tudi sprožilo. Special Eurobarometer 395, European Small Claims procedure, Report, April 2013, str. 68, dostopno na: [http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_395_en.pdf].

⁴⁷ Vprašalnik, pripravljen s strani Evropske komisije, ki ga je Slovenija izpolnila zaradi zagotovitve podatkov za pripravo Poročila o pregledu delovanja evropskega postopka majhne vrednosti ter o meji vrednosti zahtevka v skladu s členom 28 UESMV. Izpolnjeni vprašalnik smo za potrebe tega prispevka pridobili s strani pristojnega ministrstva za pravosodje.

⁴⁸ Tako tudi študija, izdelana na podlagi zbranih podatkov s strani držav članic: Evropska komisija, Deloitte (2013), str. 67.

⁴⁹ Zbrani podatki so podlaga za izdelavo predloga sprememb UESMV, kar izhaja iz poročila študije: Evropska komisija, Deloitte (2013).

preostalimi državami članicami.⁵⁰ Vendar pa študiji manjka zanesljivih podatkov glede dejanskega števila sodnih odločb izdanih v posamezni državi članici na podlagi UESMV.⁵¹

Na podlagi izkušenj z uporabo UESMV v Avstriji in Nemčiji sodna praksa poudarja (Hau, 2013), da sta največja problema neuporabe poenostavljenega evropskega postopka v nepoznavanju evropskih instrumentov za čezmejno izterjavo s strani sodnikov in pravnih strokovnjakov (odvetnikov, pravnikov v gospodarstvu) ter omejeni vrednosti zahtevka.

Raziskovalci Pravne fakultete Univerze v Mariboru in sodelujočih partnerskih institucij so v okviru evropskega projekta »Poenostavljena izterjava denarnih obveznosti v EU«⁵² izdelali analize in ocene pravnih norm v državah članicah EU na področju evropskih instrumentov (UEPN in UESMV). Na podlagi nacionalnih poročil 14 držav članic⁵³ so bili izdelani zaključki, ki kažejo na nizko ozaveščenost v državah članicah o evropskih postopkih. Prav tako je v rezultatih projekta poudarjen pomemben vidik, da se uporaba UESMV ne bi smela omejiti samo na čezmejne spore, temveč bi se morala uporabljati tudi za domače postopke, še posebej, če bi se v UESMV odpravile pomanjkljivosti in nedoslednosti v obliki sprejetih sprememb. Rezultati projekta kažejo, da so najbolj očitne ovire za večjo učinkovitost UESMV v vrednosti zahtevka, omejeni definiciji čezmejnega spora, omejeni uporabi komunikacijskih sredstev, stroških postopka in omejenih plačilnih sredstvih za sodne takse.⁵⁴

4. Slabosti UESMV⁵⁵

Zagotovo je s sprejetjem UESMV omogočen boljši dostop do sodnega varstva na podlagi poenostavljenega in hitrejšega sodnega postopka v

⁵⁰ Izračunano povprečje vložnih zahtevkov za začetek evropskega postopka v sporu majhne vrednosti za leto 2012 znaša za celotno Evropsko Unijo 3.500 zahtev, pri čemer je ta številka daleč za predvidenim ciljem, zastavljenim v ocenah učinka UESMV pred sprejetjem uredbe v letu 2005, ki je bilo 5 milijonov zahtevkov. Tako Evropska komisija, Delloite (2013), str. 64.

⁵¹ Evropska komisija, Delloite (2013), str. 66–67.

⁵² Več o projektu: [www.acj.si].

⁵³ Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka, Finska, Francija, Hrvaška, Italija, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovenija, Švedska.

⁵⁴ Ugotovitve projekta bodo vključene v monografijo, izdano pri Kluwer Law International z naslovom »Simplification of Debt Collection in the EU« (uredniki: V. Rijavec, T. Keresteš, T. Ivanc) v letu 2014.

⁵⁵ Ugotovitve so podane na podlagi preučitve študije in rezultatov evropskega projekta, in sicer: Assessment of the socio-economic impacts of the policy options for the future of the European Small Claims Regulation, European Commission, No. RTD-L05-2010, Final Report, Belgium, 2013; EU projekt »Simplification of debt collection in the EU« (JLS/2009/JCIV/AG/003-30-CE).

čezmejnih sporih majhne vrednosti, ki omogoča tudi zmanjšanjem stroškov v teh postopkih. UESMV je z odpravo potrebe po vmesnih postopkih (eksekvatura) olajšala priznanje in izvršitev sodb v drugi državi članici, ki ni država, v kateri je bila izdana sodba.

Ne glede na prednosti, ki jih prinaša poenostavljeni postopek, pa se evropski postopek v sporu majhne vrednosti še vedno premalo uporablja (gl. tudi poglavje 3. Empirični vidik). V nadaljevanju so predstavljene predvsem pomanjkljivosti sedanje ureditve pravil v UESMV, ki bi jih kazalo izboljšati. Najpomembnejše težave, ki se pojavljajo pri uporabi postopka na podlagi UESMV, se kažejo predvsem v smislu nizke zgornje meje vrednosti zahtevka in vezanosti samo na čezmejne spore ter v samem postopku, ki je očitno še vedno nepraktičen, dolgotrajen in ni zadostil prvotnemu cilju po znižanju stroškov postopka.⁵⁶ Najbolj kritizirana ureditev v UESMV je omejena vrednost zahtevka na 2.000,00 EUR. UESMV namreč ni prilagojena potrebam malih in srednje velikih podjetij, ki pa so po stališču Evropske komisije najbolj verjetne stranke čezmejnih sporov, katerih vrednost presega 2.000,00 EUR.⁵⁷

Člen 3 UESMV določa, da se uredba uporablja le v čezmejnih primerih, pri katerih ima vsaj ena stranka stalno ali običajno prebivališče v drugi državi članici. V analizi o socio-ekonomskih učinkih UESMV⁵⁸ so v tej zvezi izpostavljeni tudi primeri s čezmejnimi elementi, ki trenutno ne sodijo v opredelitev, kot je določena v UESMV, npr.:

- Kraj izpolnitve pogodbe v drugi državi članici: izpolnitev pogodbe, sklenjene med dvema strankama s sedežem v isti državi članici, ki predstavlja predmet sodnega spora med njima in bi morala biti izpolnjena v drugi državi članici.
- Kraj nastanka škodnega dogodka: prometna nesreča, ki se zgodi v eni državi članici, pri čemer obe udeleženi stranki prebivata v drugi državi članici.
- Kraj izvršitve sodbe: dve stranki s prebivališčem v isti državi članici, pri čemer bi lahko bila sodba izvršena v drugi državi članici. Tipičen primer, ki sodi v to kategorijo, je primer, ko je toženec zaposlen v drugi državi članici in ne v državi članici svojega prebivališča in se mu s sodbo naloži plačilo določenega zneska, in sicer z rubežem na

⁵⁶ Iz obrazložitvenega memoranduma Predloga Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 861/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o uvedbi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti ter Uredbe (ES) št. 1896/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog, Bruselj, 19.11.2013, COM(2013) 794 final.

⁵⁷ Evropska komisija, Deloitte (2013), vii.

⁵⁸ Evropska komisija, Deloitte (2013), str. 39.

sredstva, ki jih ima pri organizaciji za plačilni promet v drugi državi članici. V tem primeru se sodba izvrši v drugi državi članici, kot je država članica, v kateri je sodišče, ki je izdalo sodbo.

V vseh navedenih primerih bo tožnik najverjetneje začel postopek v državi članici, v kateri imata prebivališče obe stranki, saj se s tem izogne postopkom pred tujim sodiščem. S tem pa si onemogoči, da bi vložil zahtevo v evropskem postopku majhne vrednosti, kar bi tožniku zagotovilo najverjetneje več prednosti v primerjavi z domačimi postopki. Prednost se kaže predvsem v trajanju postopka na podlagi UESMV, saj so ti postopki krajši in so lahko tudi stroškovno ugodnejši, še posebej, če posamezna država članica sploh ne pozna poenostavljenih postopkov. Prav tako pa so sodbe, izdane na podlagi UESMV, izvršljive v drugi državi članici brez potrdila o izvršljivosti.

Člen 13(1) UESMV določa, da se listine vročajo s poštnimi storitvami kot edinimi možnimi načini vročanja, in sicer za vročanje zahtevka tožnika tožencu in vročitev sodbe obema strankama. Dodatni načini so predvideni samo, če listin ni mogoče vročiti v skladu s prej navedenim načinom.⁵⁹ Z omejitvijo vročanja samo na poštne storitve je UESMV onemogočila pospešitev in znižanje stroškov postopka za države članice, ki že danes omogočajo vročanje z uporabo elektronskih storitev oz. za tiste, ki bodo to v prihodnje dodatno uredile.

V skladu s členom 6(1) UESMV je treba obrazec zahtevka, odgovor, vsak nasprotni zahtevek, vsak odgovor na nasprotni zahtevek in vsak opis ustreznih dokaznih listin vložiti v jeziku ali enem od jezikov sodišča. Prav tako mora biti preveden obrazec D v zvezi s sodbo v evropskem postopku v sporih majhne vrednosti (člen 21(2)(b) UESMV).⁶⁰ Te zahteve so povezane s precej visokimi stroški uradnih prevodov, še posebej, če stranke vlagajo ob obrazcih tudi druge listine.⁶¹

Avtonomno pravno sredstvo iz člena 18 UESMV je namenjeno odpravi položaja, ko tožena stranka ni bila seznanjena s postopki v državi članici izvora in se ni mogla ustrezno braniti. Medtem ko UESMV določa pogoje za

⁵⁹ V tem primeru se uporabita člena 13 in 14 UEIN, ki pa že predvidevata uporabo elektronskih sredstev prenosa.

⁶⁰ Kot zelo koristna bi se lahko izkazala rešitev, da se obrazec zahtevka tožnika vložijo v jeziku toženca, kar bi v praksi pomenilo, da bi bilo strankam takoj jasno, da se določeni obrazci predložijo v različnih jezikih (Ontanu, Pannebakker, 2013: 180).

⁶¹ Povprečen strošek prevoda na list v EU je 20,00 EUR. Ocene kažejo, da lahko znaša skupen strošek prevodov vseh obrazcev do 420,00 EUR (Evropska komisija, Deloitte (2013), xiii).

uvajanje pravico zahtevati preizkus, sam postopek pušča nacionalnim zakonodajam.

Obstajajo postopki za preskus, podobni pravnemu sredstvu UESMV, v drugih instrumentih na področju civilnega sodstva, zlasti v UEPN in v UEIN. Tudi novejša Uredba Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah⁶² predvideva v tej zvezi v členu 19 posebno izredno pravno sredstvo (Pravica do zahteve za ponovno preučitev). Ker je ureditev v navedeni uredbi doslednejša, bi se lahko sprememba UESMV zgledovala po tej ureditvi.

Kot slabost je treba izpostaviti tudi ureditev z generalno določbo v členu 19 UESMV, v skladu s katero se subsidiarno uporabljajo postopkovna pravila sodišča države članice, v kateri teče postopek (*lex fori*). UESMV pušča mnoga vprašanja nacionalnim ureditvam, pri čemer so avtonomna procesna pravila v UESMV v manjšini. Glede na različne ureditve poenostavljenih postopkov in na dejstvo, da nekatere države članice posebnega poenostavljenega postopka sploh ne urejajo, takšna nomotehnika ne prispeva k večji poenostavitvi postopka in k enotnem evropskem postopku v sporu majhne vrednosti.

5. Predlog sprememb UESMV

Komisija je na podlagi izkušenj o uporabi UESMV sprejela predlog uredbe o spremembi UESMV⁶³ (v nad.: Predlog). Iz Predloga izhaja, da predvideva dva sklopa ukrepov za poenostavitev in izboljšanje evropskega postopka v majhnih sporih, in sicer pravne ukrepe in praktične ukrepe.

5.1. Pravni ukrepi

Predlog sledi potrebam prakse po zvišanju zgornje meje vrednosti zahtevka na 10.000,00 EUR. Iz preambule v Predlogu (tč. 5) sledi, da bo takšna rešitev

⁶² UL L 7, 10. 1. 2009, str. 1–79.

⁶³ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 861/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o uvedbi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti ter Uredbe (ES) št. 1896/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog. Predlog je bil v rednem zakonodajnem postopku posredovan Evropskemu parlamentu in Evropski ekonomsko-socialni odbor je v marcu, 2014 podal mnenje k predlogu. Spremljanje odločanja med institucijami, http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=sl&DosId=1041428.

»koristila zlasti malim in srednjim podjetjem, ki se zdaj ne odločajo za tožbe, ker so stroški sodnih postopkov v okviru nacionalnih rednih ali poenostavljenih postopkov nesorazmerni z vrednostjo zahtevkov in/ali ti postopki trajajo predolgo«. S sprejetjem te ureditve bo izboljššan dostop do sodnega varstva, saj Predlog hkrati predvideva tudi razširitev opredelitve čezmejnih sporov.

Tako bodo v definicijo vključeni tudi posebni spori, v katerih bosta imeli obe stranki stalno prebivališče v isti državi članici,⁶⁴ prav tako pa bo evropski postopek v sporu majhne vrednosti na voljo tudi v pravnih, ki jih pri sodiščih držav članic EU začnejo državljani tretjih držav ali so začete proti njim.

Predlog predvideva odpravo sporne ureditve, po kateri lahko sodišče v skladu z diskrecijsko pravico, ne glede na zahtevo stranke po izvedbi glavne obravnave, zavrne izvedbo glede na okoliščine (člen 5(1) UESMV). V skladu s Predlogom, se bo glavna obravnava, v luči dodatnega varstva procesnih pravic strank, vedno dopustila, in sicer:

- na zahtevo vsaj ene od strank, če vrednost zahtevka presega 2 000,00 EUR,
- v primerih, ko stranki izrazita pripravljenost za sodno poravnavo (člen 2(4) Predloga).

Kot je bilo predhodno izpostavljeno, je ureditev posebnega pravnega sredstva, s katerim stranka lahko zahteva preskus sodbe (člen 18 UESMV), pomanjkljiva. Predlog nadomešča obstoječi člen 18 z avtonomnimi postopkovnimi pravili⁶⁵ in spremenjenimi razlogi za preskus. Razlogi za preskus so podani, če obrazec zahtevka toženi stranki ni bil vročen pravočasno in na način, ki bi ji omogočil pripravo obrambe, ali je bilo toženi stranki brez njene krivde preprečeno izpodbijanje zahtevka zaradi višje sile ali izrednih okoliščin.

Predlog spremembe UEPN je zadostil tudi potrebi po reviziji člena 17 UEPN. V skladu z veljavno ureditvijo v členu 17 UEPN se postopek, v primeru vloženega ugovora zoper plačilni nalog, nadaljuje pred pristojnimi sodišči države članice izvora v skladu s pravili običajnega civilnega postopka, razen če je tožeča stranka izrecno zahtevala, da se postopek v takem primeru zaključi. Takšna ureditev ni omogočala, da bi se postopek po ugovoru vodil kot evropski postopek majhne vrednosti, če spor spada na področje uporabe

⁶⁴ Gre za primere, ko se bo kraj izvajanja pogodbe, kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka, ali kraj izvršbe sodbe nahajal v drugi državi članici (člen 2(2) Predloga).

⁶⁵ Določen je tudi 30 dnevni rok za vložitev zahteve, ki teče od dneva, ko je bila stranka seznanjena z vsebino odločbe.

UESMV. Po predlagani ureditvi se bo postopek po ugovoru lahko nadaljeval v skladu s pravili (a) katerega koli veljavnega poenostavljenega postopka, zlasti postopka iz UESMV; ali (b) običajnega civilnega postopka.⁶⁶

5.2. Praktični ukrepi

Med praktičnimi ukrepi, ki so neposredno povezani s pravnim ukrepom zvišanja meje vrednosti zahtevka, je pomembna ureditev predvidena z omejitvijo zgornje meje sodne takse, ki se zaračuna za evropski postopek v sporih majhne vrednosti in ne sme presegati 10 % vrednosti zahtevka brez vseh obresti, stroškov in izdatkov. Predlog spremembe UESMV predvideva še omejitev minimalne sodne takse za evropski postopek v sporih majhne vrednosti, ki ne sme presegati 35 EUR. Sodne takse, ki bodo ta odstotek presegle, bodo veljale za nesorazmerne z vrednostjo zahtevka.

V Sloveniji so sodne takse urejene v Zakonu o sodnih taksah⁶⁷ (v nad.: ZST-1), ki določa sodno takso tudi v evropskem postopku v sporu majhne vrednosti (1. člen ZST-1). Tako znaša taksa za vrednost spornega predmeta do 300 EUR, 54 EUR (Priloga 1 Taksne tarife v povezavi s 16. členom ZST-1).⁶⁸ Sedanja ureditev ZST-1 bi tako pomenila, da že najnižja sodna taksa odstopa od minimalne sodne takse, predvidene po Predlogu.

Tendenca večje uporabe sodobnih sredstev komunikacije se v Predlogu kaže na več mestih. Tako se vzpodbujanje uporabe videokonferenc, telekonferenc ali druge tehnologije za komuniciranje na daljavo nanaša na izvedbo glavne obravnave in izvajanje dokazov.

Nadalje bo pomanjkljivost glede novih načinov vročanja listin odpravljena z vključitvijo možnosti vročanja v elektronski obliki s potrdilom o prejemu, vključno z datumom prejema. Listine se bodo vročale v elektronski obliki le stranki, ki se je vnaprej izrecno strinjala, da se ji lahko listine vročajo v elektronski obliki.

⁶⁶ V členu 2 Predloga je predvidena nadomestitev člena 17 UEPN s pravili glede učinkov vloženega ugovora.

⁶⁷ Uradni list RS, št. 37/2008, 97/2010 in 63/2013.

⁶⁸ Če je vrednosti spornega predmeta med 300 EUR in 600 EUR znaša taksa 78 EUR; med 600 EUR in 900 EUR znaša sodna taksa 102 EUR; med 900 EUR in 1.200 EUR znaša sodna taksa 126 EUR; med 1200 EUR in 1500 EUR znaša sodna taksa 150 EUR; če je vrednost spornega predmeta 10.000 EUR, znaša sodna taksa 405 EUR. Iz navedenega sledi, da sodna taksa presega 10 % vrednost zahtevka pri vrednosti spornega predmeta 300 EUR in naslednjih vrednostih, razen pri vrednosti od 1500 je sodna taka 10 % vrednosti zahtevka, pri vseh naslednjih pa nižja od 10 %.

Države članice bodo po Predlogu dolžne zagotoviti plačila sodne takse z uporabo sredstev za plačila na daljavo, vključno z bančnimi nakazili in spletnim plačilnim sistemom za plačevanje s kreditno ali debetno kartico (člen 15a(2) Predloga).

6. Zaključek

Evropski spor majhne vrednosti predstavlja pomemben korak k vzpostavitvi evropskega procesnega prava, vendar pa se premalo uporablja. Poročilo o delovanju UESMV, ki ga je pripravila Evropska komisija, je, na podlagi primerjalnih podatkov držav članic, izpostavilo, da je postopek še vedno drag, nepraktičen in da ne odraža tehnološkega napredka pravosodnih sistemov držav članic, predvsem pa je problem tudi slaba ozaveščenost sodišč, državljanov in podjetij o obstoju tega alternativnega evropskega instrumenta.

Nacionalni poenostavljeni postopki, če sploh obstajajo, so različni glede na zgornjo mejo vrednosti zahtevka in postopkovna pravila glede poenostavitve postopka. Brez poenotenih standardov glede evropskih postopkov bi dodatna zapletenost in stroški uveljavljanja čezmejnih zahtevkov zaradi neseznanjenosti strank s tujim procesnim pravom, potrebe po prevajanju in tolmačenju ter potrebe po prisotnosti strank na glavnih obravnavah še povečali nesorazmerne stroške in trajanje reševanja čezmejnih sporov v primerjavi z domačimi spori. S predlogom, ki spreminja UESMV, želi Evropska komisija odgovoriti na kritike teorije in prakse glede neuporabe UESMV. Zvišanje meje zahtevka na 10.000 EUR naj bi izboljšalo dostop do učinkovitega sodnega varstva in omogočilo večjo privlačnost evropskega postopka v sporih majhne vrednosti. Predlog spremembe UESMV določa najvišjo omejitev za sodne takse na 10 % vrednosti zahtevka z minimalno takso v višini 35 EUR.

Kot je bilo prikazano, bi glede na trenutno ureditev sodnih taks v Sloveniji takšna omejitev predstavljala odstopanje od minimalne sodne takse, ki velja za nacionalno ureditev, hkrati pa bi nekatere sodne takse presegale omejitve predvidenih 10 % vrednosti zahtevka in tako veljale za nesorazmerne z vrednostjo zahtevka.

Poudariti je treba, da ostaja še vedno kar precej procesnih vprašanj tudi po predlogu sprememb UESMV neurejenih in prepuščenih procesnim rešitvam nacionalnih ureditev, kar zagotovo ne bo povečalo zaupanja v enotno uporabo procesnih pravil v evropskem postopku v sporu majhne vrednosti v vseh državah članicah.

Literatura / References

- Caramelo-Gomes, J. (2010) Principles of National Procedural Law in Summary Procedures and the Principles of Effectiveness of the European Law (*LeXonomica*), Let. II, št. 2, str. 145–160.
- Ekart, A., Rijavec, V. (2010): Čezmejna izvršba v EU:osrednja tema evropskega civilnega procesnega prava (Ljubljana: GV).
- Galič, A., Betetto, N. (2011) *Evropsko civilno procesno pravo* (Ljubljana: GV založba).
- Hau, W. (2013) *Evropski postopak za tražbine male vrednosti v Garašić, J., Evropsko građansko procesno pravo – izbrane teme* (Zagreb: Narodne novine).
- Hau, W. (2013) Experience of German and Austrian courts and legal practice in applying the European Small Claims Procedure, Conference proceedings "European Small Claims Procedure – How civil law instruments serve the interests of EU citizens", Vilnius, Lithuania: [<http://www.eu2013.lt/en/events/political-meetings/conferencesandseminars/conference-european-small-claims-procedurehow-civil-law-instruments-serve-the-interests-of-eu-citizens>] (obiskano 28.5.2014).
- Hess B. (2010) *Europäisches Zivilprozessrecht* (Heidelberg: C.F. Müller).
- Hess B. (2012) *Procedural Harmonisation in a European Context*, v Kramer, X. E. (ur.), van Rhee, C. H. (ur.), *Civil Litigation in a Globalising World* (Haag: Springer).
- Hess, B., Pfeiffer, T., Schlosser, P. (2007) Report on the Application of Brussels I Regulation in the Member States, ("The Heidelberg Report"), (Study JLS/C4/2005/03), [http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_application_brussels_1_en.pdf] (obiskano: 28.5.2014).
- Jelinek, W. (2009) *Das Europäische Bagatellverfahren aus österreichischer Sicht*, v König, B., Mayr, P.G., *Europäisches Zivilverfahrensrecht in Österreich II* (Wien: Manz).
- Keresteš, T. (2005) *Evropski izvršilni naslov, Podjetje in delo*, 31(6-7), str. 1162–1174.
- Kramer, X., K. (2008) A Major Step in the Harmonization of Procedural Law in Europe: The European Small Claims Procedure Accomplishments, New Features and Some Fundamental Questions of European Harmonization [<http://ssrn.com/abstract=1120742> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1120742>] (obiskano: 28.5.2014).
- Nunner-Krautgasser, B., Anzenberger, F. (2012) *General principles in European Small Claims Procedure – How far can Simplifications go?* (*LeXonomica*), IV(2), str. 133–146.
- Ontanu, E.A., Pannebakker, E. (2013) Tackling Language Obstacles in Cross-Border Litigation: The European Order for Payment and the European Small Claims Procedure Approach (*Erasmus Law Review*), Vol. 5, No. 3, 2013 [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2212081] (obiskano: 28.5.2014).
- Rijavec, V. (2009) v Ude, L. (ur.), Galič, A. (ur.), *Pravdni postopek : zakon s komentarjem* (Ljubljana: GV založba).

van Rhee, C.H. (2012) Harmonisation of Civil procedure: An Historical and Comparative Perspective, v Kramer, X. E. (ur.), van Rhee, C.H. (ur.), *Civil Litigation in a Globalising World* (Haag: Springer).

Zangl, S. (2010) Die Verordnungen (EG) Nr. 805/2004, (EG) Nr. 1896/2006 und (EG) Nr. 861/2007 und deren Umsetzung in das österreichische Recht, (*LeXonomica*), II(2), str. 199–221.

Evropska komisija, Deloitte (2013), Assessment of the socio-economic impacts of the policy options for the future of the European Small Claims Regulation, No. RTD-L05-2010, Final Report (Belgium), [http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_report_ia_en.pdf]

Commission staff working document: Extended Impact Assessment on a Proposal for a Community Small Claims Instrument, COM(2005)87 final, 15.3.2005, str.12: http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2005/sec_2005_0351_en.pdf.

Evropska komisija (2013) Eurobarometer 395 »European Small Claims Procedure Report [http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_395_en.pdf],
ECC-Net, Small Claims Procedure Report (2012):
http://ec.europa.eu/consumers/ecc/docs/small_claims_210992012_en.pdf; študija
Eurobarometer 395 »European Small Claims Procedure Report (2013):
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_395_en.pdf.

Evropska komisija (2005) Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a European Small Claims Procedure (Bruselj) [http://euzpr.eu/eudocs/01prozessor/10zivilhandelsr/40egbagatellvo/egbagatellvo-115-rat_15054-05_en.pdf].